

Kultur- og kirke departementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler: Liv Beathe Bråthen
Direkte tlf.: 23 11 75 70

Vår ref.: 09/188-
Deres ref.: 2006/0763 KU/Ku2
FIM:hel

Vår dato: 30.09.2009
Deres dato: 06.07.2009

Høringsuttalelse- rapport med evaluering av Bokavtalen

ABM-utvikling viser til Kultur- og kirke departementets høringsbrev og oversender hermed vår høringsuttalelse til evalueringsrapporten for bokavtalen utført av Telemarksforskning.

ABM-utvikling uttaler seg om de statlige litteraturpolitiske virkemidlene som har betydning for biblioteksektoren. Virkemidlene er nært knyttet til bokmarkedet ettersom det er en prioritert kultur- og språkpolitisk oppgave å sikre en bredde og nyskaping i norsk litteratur. I denne forbindelse er bibliotekene, innkjøpsordningen, bibliotekvederlaget og moms fritaket sentrale virkemidler. Samvirket med bokbransjen er av en slik art at betydelige endringer i bokbransjen også vil få betydning for bibliotekene.

Evaluering av bokavtalen

Vi vil først og fremst konsentrere oss om forhold som har betydning for bibliotekene.

Forhold mellom bibliotek og bokhandel

Evalueringen viser til forholdene mellom bibliotek og bokhandelen i markedet og peker på at "det muligens eksisterer et konkurranseforhold mellom bokhandler og bibliotek" (s. 37). ABM-utvikling stiller oss undrende til dette utsagnet, og skulle gjerne visst mer om grunnlagsmateriale og analysene påstanden er basert på.

Bibliotekene driver aktiv litteraturformidling, og har de seinere årene vært involvert i mange lesefremmende prosjekter. En kan da stille spørsmål om ikke "handelslekkasjen" fra bokhandel til bibliotek mer enn oppveies av lesestimulerings- og litteraturformidlingsarbeidet i bibliotekene. Økning i litteraturinteressen som bibliotekene fører til kan gi en økning i konsumet av litteratur som er større enn tapet bokhandlerne erfarer på grunn av at bibliotekene kan låne ut bøker gratis.

I tillegg til at det lokale folkebibliotek ofte er storkunde i distriktsbokhandelen, er det vårt inntrykk er at det mange steder er et svært godt samarbeid mellom bokhandel og bibliotek om formidling av litteratur, til beste både for publikum og litteraturen.

Situasjonen for barne- og ungdomslitteraturen

I kapittel 5.4 ser evalueringen på bredden i litteraturtilbudet, blant annet vies nynorsk litteraturen oppmerksomhet. Det er svært bra at det er en årvåkenhet rundt situasjonen til nynorsk litteratur.

Men vi savner en lignende undersøkelse for barne- og ungdomslitteraturen i det norske bokmarkedet. Norsk barne- og ungdomslitteratur er av høy kvalitet. For bibliotekene er barn og unge den viktigste målgruppen og det gjennomføres mange litteraturformidlingstiltak rettet mot barn og ungdom. Vi ser det som svært viktig at det er god tilgang på allsidig, ny og aktuell litteratur for barn og unge i bokhandelene rundt om landet, og skulle ønske en nærmere undersøkelse om situasjonen for denne litteraturen.

Leservaner

Kapittel 6 i evalueringen viser hva som kjøpes og leses i befolkningen. Det står på s. 125 at:
Vi skal i dette kapitlet studere Bokavtalens virkning på litteraturpolitikens hovedmålsetting, nemlig at politikken skal bidra til at norske innbyggere kjøper og leser litteratur. Som vi har diskutert i avsnitt 3.1, er det jo dette Bokavtalen indirekte skal bidra til, gjennom en bedre tilgjengelighet til litteratur. Vi anser derfor resultatene fra disse analysene som svært sentrale i forhold til Kultur- og kirkedepartementets mandat.

I følge analysene som er gjennomført av Telemarksforskning, synes Bokavtalen å ha en rimelig klar positiv virkning på etterspørselen etter skjønnlitteratur. Resultatene gir også en klar indikasjon på at Bokavtalen har hatt en entydig positiv virkning på krim/spenning, mens tilsvarende resultater for lyrikk/ noveller spriker. Resultatene for sakprosa er også nokså sprikende.

Vi vil i denne forbindelse vise til Cecilie Naper som har undersøkt leservaner til befolkningen. Hennes studier tar utgangspunkt i salgstall og utlån ved folkebibliotekene og presenteres i artikkelen "Fra mangfold til enfold – norsk litteraturpolitikk og norske lesevaner i forandring" i Nytt norsk tidsskrift, nr 1/09. Hennes studier viser at:

Mens den mest populære litteraturen for femten år sida besto av både norsk og oversatt litteratur innen et utall sjangrer som dannelses- og utviklingsromaner, mer nyskapende litteratur, magisk realistisk romanlitteratur, historiske romaner og underholdningsromaner, finnes det i dag ingen ikke-skandinaviske forfattere blant de mest populære forfatterne, som i all hovedsak opererer innenfor krim- og spenningssjangeren."

og at:

Denne bevegelsen i norske lesevaner fra mangfold til enfold kan skyldes at vi lever i en tid som blir stadig mer underholdningsrettet. Men den kan også ha å gjøre med den fristillingen av bokmarkedet som har foregått de siste ti årene.

Naper mener at forandringen på tilbudssiden, altså at bokhandlerne og bokklubben fokuserer på bestselgere, har "påvirket den gjengse oppfatning av hva som er verd å lese".

Evalueringen av Bokavtalen viser også informasjon og formidlinga av litteratur har mye å si for leservanene (s. 145):

Vi ser ellers av tabell V2-14 og V2-15 at TK3 (Bokklubbene informasjon og omtale av bøkene gjør meg interessert i å lese bøker), har en klar og entydig positiv virkning både på boklesing og bokkjøp. En av de mest positive virkningene av bokklubbene, er at de har skapt interesser for bøker, trolig også for nye lesergrupper.

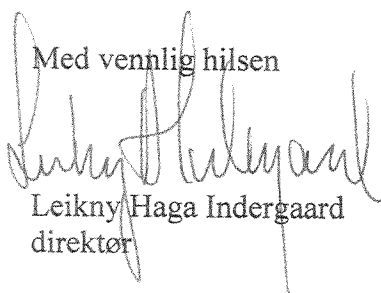
Vi opplever at det er et ønske blant leserne om mer informasjon om et bredere felt av litteratur. Vi minner om folkebibliotekenes ansvar for å formidle litteratur, og at det er et stort behov for å styrke bibliotekene som uavhengige litteraturformidlere, både i det fysiske rom og på internett. ABM-utvikling arbeider med et eget program for å styrke litteraturformidlingen i folkebibliotekene. Vi har bl.a. etablert prosjektet Ønskebok med nettformidling for ungdom på både bokmål og nynorsk, og har initiert opprettelsen av en interaktiv litteraturside på internett hvor bibliotekene formidler litteratur, arbeidet er inspirert av danske folkebiblioteks nettside: *Litteratursiden.dk*.

Konklusjon

ABM-utvikling mener det er viktig at bokavtalen blir evaluert. Evalueringen viser at det mange forhold som virker inn på bokmarkedet. Vi mener avtalen ikke bør endres før den har hatt lenger virketid, bortsett fra eventuelle justeringer for å sikre bokas tilgjengelighet i samfunnet og bedre informasjon til publikum om et større utvalg av litteratur.

Norge har i dag et godt utviklet system med ulike litteraturpolitiske virkemidler. Det er hevet over tvil at disse virkemidlene har hatt stor effekt for produksjon av norskspråklig fag- og skjønnlitteratur for både barn og voksne. Men vi vil også vise til Europaparlamentets direktiv fra 1999 som anbefaler faste bokpriser for å sikre kulturpolitiske mål som mangfoldig litterær produksjon og ytringsfrihet, uavhengighet for forskning og til å styrke kulturen i de små språkområdene.

Med vennlig hilsen

Leikny Haga Indergaard
direktør

Tone Eli Moseid
avdelingsdirektør